

Leeswijzer

In dit boek wordt door Rod Nicolson de visie ontwikkeld die hij de naam Positive Dyslexia heeft gegeven en die – met zijn instemming – als boektitel hernoemd is als **Dyslexie360**. Hierin worden de sterke kanten van dyslexie centraal geplaatst en niet ‘zomaar beschouwd’ als een aanvulling op de traditionele visie op dyslexie als stoornis. Een belangrijke rol spelen overkoepelende (verklarende) theorievorming en perspectieven voor de levensloop.

Het is de eerste keer dat een wetenschapper deze aspecten samenbrengt, wat dit boek een meerwaarde geeft boven alle andere boeken die tot nu toe over dyslexie zijn geschreven. Dat was meer dan genoeg reden voor een vertaling/bewerking in het Nederlands. Deze is uitgevoerd door Nel Hofmeester, Irene Besnard-van Baaren en Kees van den Bos.

Opmerkingen hierbij:

- Het Woord Vooraf is geschreven door Irene Besnard, die vanuit haar praktijk met kinderen die vastlopen op school, al veel herkende in het werk van Rod Nicolson waar veel andere dyslexie-wetenschappers aan voorbij gingen. Haar Woord Vooraf gaat vooral over de plaats die Rod Nicolson inneemt in de geschiedenis van de dyslexiewetenschap.
- Het Voorwoord is een vertaling van Rod Nicolson’s oorspronkelijke voorwoord. Hierin introduceert Rod

Nicolson zichzelf en zet hij uiteen hoe hij vanaf 2010 het concept *Positive Dyslexia* heeft ontwikkeld.

- Rod Nicolson doorspekt zijn boek met anekdotische en persoonlijke informatie en -visies. Wij (de bewerkers) hebben daarom geen moeite gedaan om de 'ik-vorm' te vermijden.
- In de vormgeving van '*Positive Dyslexia*' heeft Rod Nicolson bewust moeite gedaan om het boek ook voor mensen met dyslexie zo leesbaar mogelijk te maken. Wij zijn op dit pad verder gegaan door per hoofdstuk een schema toe te voegen met een overzicht van de inhoud van het boek. Het komt terug bij de start van ieder hoofdstuk. Het vet gedrukte gedeelte is bedoeld als: 'U bevindt zich **hier**.'

Overzicht inhoud	Dyslexie360 – Een totaalplaatje
Leeswijzer	De vertalers/bewerkers
Woord vooraf Voorwoord	Irene Besnard-van Baaren Roderick Nicolson
1 Inleiding	<ul style="list-style-type: none">– Voorgeschiedenis– Positive Psychology en Positive Dyslexia– Korte inhoud van de hoofdstukken
2 De sterke kanten van dyslexie	Empirisch onderzoek: <ul style="list-style-type: none">– Literatuuronderzoek– Onderzoeken in Sheffield– De Dyslexie Tienkamp
3 Theorie over de zwakke en sterke kanten van dyslexie	Van drie 'stoornistheorieën' naar de theorie van de Vertraagde Neurale Verbindingen
4 Falen om te leren en leren om te falen	<ul style="list-style-type: none">– De mismatch tussen onderwijsmethodes en de mate van ontwikkeling van neurale circuits en executieve functies– Toxisch leren
5 De Positieve Dyslexiereis	Dyslexie in de verschillende levensfasen

- Lay-out en kleurgebruik zijn er op gericht om ruimte te creëren op de bladzijde.

Veel leesplezier gewenst!

Woord vooraf

In 1996 maakte ik voor het eerst kennis met het werk van Roderick Nicolson via het boek '*Dyslexia in Children*', dat hij samen met Angela Fawcett publiceerde.

Het boek was een aangename verrassing voor me. Vanuit hun onderzoeksgegevens beschreven Nicolson en Fawcett het dyslectische kind zoals ik het zelf al vijftien jaar in de praktijk had leren kennen. Naast de reeds lang aangenomen tekorten op het gebied van taal en fonologie als oorzaak van dyslexie, zagen zij diverse andere problemen buiten het domein van het lezen.

Moeilijkheden op het gebied van evenwicht, het omgaan met tijd, het links-rechtsonderscheid en de problemen met de grote en fijne motoriek.

Dit bracht hen ertoe om de onderliggende oorzaken van dit brede spectrum van problemen te gaan onderzoeken. Hiertoe bestudeerden Nicolson en Fawcett dyslexie op vier niveaus:

1. Het gedragsniveau (het lezen)
2. Het niveau van de cognitie (zoals geheugen en aandacht)
3. Het niveau van de hersenen
4. Het genetisch niveau.

Zij presenteerden hun bevindingen in het boek '*Dyslexia, Learning and the Brain*' dat in 2008 uitkwam.

Naast de diversiteit aan problemen die ik bij mijn dyslectische leerlingen zag, viel het me ook steeds weer op hoe creatief zij waren in hun spel en in hun denken en dat zij naast hun leerproblemen vaak opvallend sterke kanten hadden. Opnieuw vond ik bij Nicolson de wetenschappelijke beschrijving van wat ik in de praktijk waarnam.

Nicolson deed onderzoek naar de talenten die samenhangen met dyslexie en beschreef zijn bevindingen in *'Positive Dyslexia'* dat uitkwam in 2015.

We hebben het vertaald als 'Dyslexie360', waarmee 'het hele plaatje' van dyslexie wordt bedoeld. Het hele plaatje met de zwakke en de sterke kanten, de vertraagde neurologische ontwikkeling, de andere manier van informatie verwerken en wat dat betekent voor het leren zowel op school als in de verdere levensloop. Ook beschrijft hij wat te doen om ervoor te zorgen dat het kind niet alleen slaagt met het leren lezen en schrijven, maar tevens hoe het zijn talenten kan ontwikkelen.

Met andere woorden: in dit boek integreert Nicolson alle kennis over dyslexie in één totaalplaatje.

Nicolson binnen de geschiedenis van het wetenschappelijk onderzoek naar dyslexie

Kijken we naar de geschiedenis van het onderzoek naar dyslexie, dan zien we dat deze behoorlijk stormachtig is. Vele verschillende visies volgen elkaar sinds het eind van de 19e eeuw op.

Eerst werd gedacht dat we de oorzaak van leesproblemen in de visuele waarneming moesten zoeken en werd de term 'woordblind' gebruikt.

Vervolgens suggereerde de Schotse oogarts James Hinshelwood in 1917 in zijn boek '*Congenital Word Blindness*' dat het leesprobleem te wijten zou zijn aan een tekort in de normale ontwikkeling van de hersenen.

De Amerikaanse neuroloog Samuel Orton ging daar op door en ontwikkelde een neuro-fysiologische verklaring voor de lees- en schrijfproblemen. Hij ging daarbij uit van de twee hersenhelften die onvoldoende in balans zijn met elkaar. Dit ter verklaring van het blijven omdraaien van letters zoals **b** en **d**, het schrijven in spiegelschrift en het van rechts naar links lezen. Orton maakte er ook melding van dat zijn cliënten vaak intelligent zijn, sociaal zijn en aanleg hebben voor techniek.

Eind jaren '70 introduceerde de Amerikaanse psycholoog Frank Vellutino de Fonologisch- Tekort Hypothese. Hiermee werd de oorzaak van leesproblemen gesitueerd in de ontwikkeling van de taal en het fonologisch bewustzijn van kinderen. Dit is heel lang – ook in Nederland – de dominante theorie gebleven: de enige oorzaak van dyslexie zou gelegen zijn op het gebied van taal en fonologie.

Zo is de eertijds brede visie op dyslexie versmald tot een leesprobleem op basis van een fonologisch tekort. Nicolson brengt de brede visie op dyslexie weer terug.

Wetenschap kan alleen maar bestaan bij de gratie van voortschrijdend inzicht. Dankzij de nieuwe ontdekkingen in uiteenlopende wetenschappelijke disciplines, de geavanceerde technologie van de fMRI-scans en de brain-

imaging techniek weten we nu meer over de biologische, neurologische, psychologische en fysieke aspecten die bij dyslexie een rol spelen. Zo weten we nu bijvoorbeeld dat de kleine hersenen, het cerebellum, voor het leren veel belangrijker zijn dan we ooit gedacht hebben en begrijpen we zo meer van de samenhang tussen de motorische- en de cognitieve ontwikkeling.

De geschiedenis van de dyslexiewetenschap toont ons vele verschillende visies op oorzaken en...alle bevatten ze een stukje van de waarheid. Alle onderzoekers hebben een taartpuntje en al die puntjes samen vormen de hele taart: het hele plaatje dat 'Dyslexie360' biedt.

Dit alles is van grote waarde omdat het ons nieuwe informatie geeft over de werkelijke oorzaken van dyslexie en daarmee voor de wijze waarop we het dyslectische kind beter kunnen helpen.

Roderick Nicolson en de 'Positive Dyslexia Journey'

Voor Nicolson staat het concept van het onverwachte van dyslexie centraal. Ook dat is gelijk aan mijn eigen ervaringen: zo helder van geest...zo creatief en origineel.... zo nieuwsgierig....en ja, wel nog jong en speels, maar zo intelligent...dat moet toch lukken in groep 3. En dat blijkt maar al te vaak niet het geval te zijn.

En juist dit onverwachte van dyslexie is de sleutel tot het begrijpen van de onderliggende oorzaken van dyslexie. De discrepantie tussen de problemen met lezen, schrijven en andere vaardigheden betekent dat er relatieve sterktes moeten zijn buiten het domein van het lezen.

Nicolson spreekt dan ook niet van een stoornis, maar van talentdiversiteit. Dit is de basis van de *Positive Dyslexia Journey*, zoals Nicolson het noemt: omgaan met de zwakke en sterke kanten van dyslexie gedurende de hele levensloop. Belangrijk uitgangspunt van Dyslexie360 is dan ook om de sterke kanten te identificeren en te zorgen voor de verdere ontwikkeling ervan. Bij een sollicitatie word je niet aangenomen vanwege het feit dat je zo hard gewerkt hebt aan de werkwoordspelling, maar vanwege je ontwikkelde kwaliteiten en talenten.

Want, zo leerde Nicolson van Martin Seligman die de *Positive Psychology* ontwikkelde:

“Curing the negatives does not produce the positives”.

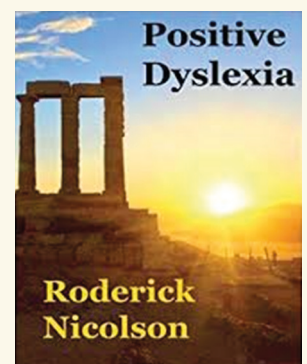
Met zijn promotie-studenten Sara Agahi en Poli Sepulveda heeft Nicolson onderzoek gedaan naar de sterke kanten.

Zij kwamen uit op sterktes op de volgende gebieden:

- Sociale sterktes, zoals teamwork, empathie en communicatie
- Cognitieve sterktes, zoals het ‘hele plaatje’, visualisatie en creativiteit/innovatie
- Sterktes op werkgebied, zoals vastberadenheid, veerkracht, pro-activiteit en flexibiliteit

Op de cover van zijn Engelstalige boek heeft Nicolson die negen sterke kanten weergegeven als de drie zuilen van een Griekse tempel, die overkapt worden door de kroonlijst die staat voor het Onconventionele Denken, tot wat Nicolson noemt de *Strengths Declathon*.

‘*Positive Dyslexia*’ is gepubliceerd in 2015 en toen ik het ontdekte in 2017 was ik zowel blij verrast met dit totaalbeeld

van dyslexie dat zo strookte met mijn professionele en theoretische kennis, als stomverbaasd dat dit boek bij niemand bekend was.

Met collega Nel Hofmeester formeerde ik een brainstormgroep, later de Dyslexie360-groep geheten, om met hen na te gaan of dit boek werkelijk zo baanbrekend was als wij dachten.

Onze groepsgenoten bleken even enthousiast als wij en zo ontstond het plan dit boek te vertalen.

We maakten ook Kees van den Bos – emeritus hoogleraar orthopedagogiek aan de RuG, in het bijzonder leesproblemen en dyslexie – enthousiast. Hij dacht mee over een vertaling van *'Positive Dyslexia'*, legde contact met zijn collega Nicolson, verzorgde een subsidieaanvraag bij de Stichting Dyslexie Fonds en nam het deel van de vertaling op zich waarin de theoretische achtergronden uiteen worden gezet.

Dit werk van Nicolson is zo veelomvattend en zo rijk dat we besloten de vertaling in twee delen uit te brengen. Deel 1 bevat zijn theorie over de zwakke en sterke kanten van dyslexie met als overkoepelende verklaring de theorie van de vertraagde neurologische ontwikkeling. Deze theorie verenigt tal van essentiële begrippen om dyslexie te begrijpen: falen, preventie, compensatie, sterke leerstrategieën, en zo meer.

Deel 2 is deels een vertaling, deels een bewerking van het meer praktische deel van *'Positive Dyslexia'* met als onderwerpen 'Succes op School', 'Succes in het Werk' en 'Succes in de Maatschappij'.

Wat is een voorwoord zonder dankwoord?

Voor de totstandkoming van 'Dyslexie360' is Rod Nicolson natuurlijk de allereerste die we bedanken voor het feit dat hij het aandurfde een totaalbeeld van dyslexie te publiceren in '*Positive Dyslexia*', alsmede voor zijn droge, goedgehumeurde toestemming voor een vertaling: 'Sounds good to me. Give it a go'.

Veel dank gaat uit naar de leden van de Brainstormgroep Dyslexie360 voor hun inzet en inspiratie.

Erg dankbaar zijn we het bestuur van de Stichting Dyslexie Fonds, dat ons met subsidie in staat stelde tot een vertaling en bewerking van '*Positive Dyslexia*' en ons verder met raad en daad terzijde stond. Om governance problemen vóór te zijn werd oud-hoogleraar economie en ethiek aan de VU Amsterdam Eduard Kimman als adviseur ingeschakeld, die ons en passant adviseerde het boek in twee delen uit te geven. Daar zijn we hem zeer erkentelijk voor.

Ook danken we graag Huug van Gompel van Uitgeverij Gompel&Svacina voor de als altijd prettige en ondersteunende samenwerking.

En ook bedanken we degenen die ons adviseerden bij de vormgeving: Christian Boer, Tamara Vreeken, Janneke van der Horst en alle dyslectische vriend(inn)en die ons pad kruisten en dringend verzocht werden hun oordeel te geven over de concept-vormgeving.

Janneke van der Horst las de diverse versies van de vertaling op begrijpelijkheid voor de leek en op overzicht – met haar baby op schoot. Dankzij haar is het boek voorzien van een

Woord vooraf

Leeswijzer, schema's met de inhoud voor ieder hoofdstuk en een bredere uitleg van vaktermen.

Irene Besnard-van Baaren

Oprichter van Praktijk Blom – voor begeleiding op leer- en sociaal-emotioneel gebied en adviserend erelid van de Stichting Dyslexie Fonds.

Rotterdam, mei 2019

Voorwoord

Rod Nicolson over *Positive Dyslexia*

Als auteur en uitgever vind ik dat ik dit boek wel in de eerste persoon kan schrijven!

Ik ben professor in de psychologie aan de Universiteit van Sheffield (nu hoofd van de Faculteit Psychologie aan Edge Hill Universiteit). Ik publiceerde meer dan 100 wetenschappelijke artikelen of psychologische tests, meestal over dyslexie, maar ook over onderwijs, neurowetenschap en psychologie.

De afgelopen 25 jaar was ik in Engeland een voorloper op het gebied van dyslexie onderzoek. Samen met Angela Fawcett ontwikkelde ik drie belangrijke theorieën over de oorzaak van dyslexie en drie screeningtests voor dyslexie en daar vertel ik graag over (men vertelde me dat ik beter een loopbaan op het toneel kon overwegen dan in de academische wereld). In 1996 werd ik genomineerd voor de titel 'Ketter van het Jaar'. Ik probeer nog steeds het verschil te maken.

In 2010 presenteerde ik het idee van *Positive Dyslexia* voor het eerst op de British Dyslexia Conferentie in Liverpool. De deelnemers waren erg enthousiast over het idee om vanuit iemands sterke kanten te werken in plaats vanuit de zwakke kanten en ik kreeg de nodige positieve tips.

Twee jaar later in 2012 was de echte aftrap van het *Positive Dyslexia* Initiatief op de International Dyslexia Association Conferentie in Baltimore, Maryland in de VS. [1 en 2] Samen met mijn goede vrienden Thomas West en Brock Eide presenteerde ik het initiatief bij de Ouder Conferentie. De deelnemers reageerden met grote belangstelling en enthousiasme en dit leidde tot enorme discussies op de website '*Dyslexic Advantage*' van Brock en Fernette Eide.

Sinds de term dyslexie in de loop van de 20ste eeuw werd geïntroduceerd, is er hoofdzakelijk een stoornis mee bedoeld. Door inzichten vanuit de *Positive Psychology* toe te passen, is echter ook een andere visie op dyslexie mogelijk. Vanuit de visie van *Positive Dyslexia* kunnen personen met dyslexie hun sterke kanten leren herkennen, ontwikkelen en inzetten in hun leven. In plaats van dyslexie exclusief te beschouwen als een aandoening die op school bestreden, en na school maar getolereerd moet worden, laat dit boek zien dat er bij personen met dyslexie bijzondere en belangrijke sterktes zijn die je zou moeten koesteren.

In langlopend onderzoek stelden Angela Fawcett en ik vast, dat de zwakheden van het automatische *brain-based* leren bij dyslexie in evenwicht kunnen worden gebracht door de sterke kanten van het *mind-based* leren. De zwakke en sterke kanten van dyslexie sluiten goed aan bij de theorie van de Vertraagde Neurale Verbindingen: er is sprake van *tragere rijping* dan 'normaal' van neurale circuits die noodzakelijk zijn voor de ontwikkeling van het lezen. Dit leidt tot de choquerende, maar onontkoombare vaststelling dat we de problemen van dyslexie in feite verergeren – en

misschien veroorzaken – door kinderen bloot te stellen aan de snelkookpan van te vroege formele leesinstructie, terwijl de noodzakelijke neurale circuits nog niet gerijpt zijn. Hierbij wordt het leren in een leescontext lamgelegd en kunnen in het ernstigste geval als het ware ‘mentale abcessen’ ontstaan

Kijken we naar de positieve kant, wanneer de zojuist genoemde schade vermeden of beperkt kan worden, dan kunnen de sterktes van dyslectische kinderen, mits aangemoedigd, leiden tot wat ik een Decathlon, een **tienkamp van sterke vaardigheden** noem.

Deze tienkamp betreft werk- of arbeidsvaardigheden, cognitieve vaardigheden en sociale vaardigheden.

Deze vaardigheden zijn essentieel om als individu of als organisatie in de 21^e eeuw succes te kunnen boeken.

Positive Dyslexia als boektitel betekent dat er gestreefd wordt naar constructieve inhoud. Het boek wil een positieve blauwdruk verschaffen van de levensreis van de persoon met dyslexie, vanaf de geboorte, de vroege, midden en late schooljaren tot in de (succesjaren van) volwassenheid. Daarbij moet volle aandacht worden gegeven aan het begrip **diversiteit van talent**, in alle vormen van onderwijs en in de latere werksituatie.

Het boek is voor iedereen een uitdaging. In intellectuele zin is het uitdagend omdat vanuit diverse wetenschappelijke disciplines actuele kennis wordt behandeld die relevant is voor de **gehele levensloop** van de persoon met dyslexie. De studie van dyslexie heeft een reeks van zeer diverse opvattingen opgeleverd. Dit boek daagt soms de gevestigde opvattingen uit. Het is te verwachten dat de respons uit de dyslexie-gemeenschap zeer positief zal zijn, maar er zal ook

druk gedebatteerd worden. De hoop is dat deze debatten tot significante vooruitgang zullen leiden, niet alleen voor de dyslectici, maar ook ten aanzien van de ontwikkeling van onze visies op de school en het onderwijs, werk en samenleving.

Positive Dyslexia wil iedereen bij het onderwerp betrekken, of men nu dyslectisch is of niet. Zoals gezegd, het boek biedt perspectieven vanuit de wetenschap van de (positieve) psychologie, de opvoeding, de taalkunde, de cognitieve neurowetenschap, de wetenschap van management en *human resources* (menselijk potentieel en levensvervulling). Voor iedereen, van ouders tot academici, leerkrachten en werkgevers is er wel wat bij.

Ik hoop dat het boek nieuwe kracht gaat leveren aan een generatie dyslectische én niet-dyslectische volwassenen en kinderen en het een verschil zal brengen in de wijze waarop we met onze beperkingen, mogelijkheden en talenten 'onze levens leven'.

De bewerkers van de boek-editie voor Nederland Irene Besnard, Nel Hofmeester en Kees van den Bos sluiten zich van harte bij deze wens aan.

Sheffield (UK), maart 2015

Edgehill (UK), Rotterdam, Amsterdam, Groningen, maart 2019